

Utmärkelser och framtidsperspektiv?

Stålbyggnadspriset, Byggkeramikpriset och Glaspriset.

Lars Sjöström
Kurs:
Arkitekturens kvalitetsfrågor
Uppsats
HT 2009
Handledare: Magnus Rönn

Innehåll	sid
Kapitel 1 Introduktion	3
Abstrakt	3
Bakgrund	3
Syfte och frågeställning	3
Avgränsningar	4
Teori	4
Faktasamling	4
Utvärdering av enkätsvaren	5
Kapitel 2 Stålbyggnadspriset	6
2.1 Stadgar	6
2.2 Vinnare och juryutlåtanden	7
2.3 Enkät svar	9
Kapitel 3 Byggkeramikpriset	10
3.1 Tävlingsregler	10
3.2 Vinnare och juryutlåtanden	11
3.3 Enkät svar	14
Kapitel 4 Glaspriset	15
4.1 Vinnare och juryutlåtanden	15
4.2 Enkät svar	17
Kapitel 5 Jämförelse av framtidsorientering	18
5.1 Stålbyggnadspriset	18
5.2 Byggkeramikpriset	18
5.3 Glaspriset	19
5.4 Jämförelse av olika kronologiska kulturella kapital	19
5.5 Jämförelse med studier av Stenpriset och Träpriset	20
Kapitel 6 Käll- och litteraturförteckning	21
Bilagor:	
Enkät till Juryn för Stålbyggnadspriset	23
Enkät till Juryn för Byggkeramikpriset	24
Enkät till Juryn för Glaspriset	25

Kapitel 1 Introduktion

Abstrakt

Denna studie handlar om tre arkitekturpriser till material som ingår i olika delar av en byggnads konstruktion: Stålbyggnadspriset, Byggkeramikpriset och Glaspriset. Syftet är att undersöka om utdelningen av priserna har ett framtidsperspektiv, det vill säga om de delas ut med beaktande av att materialet ska användas i framtiden. Undersökningen görs genom att studera och jämföra prisernas stadgar, vinnare och juryutlåtanden samt enkäter till jurymedlemmarna. Diskussionsdelen sammanfattar och jämför framtidsperspektiven och prövar dem mot begreppet kronologiskt kapital som har utvecklats för att beskriva kvaliteter som tillmötesgår nya generationer, slutligen jämför den med resultaten från tidigare undersökningar av materialpriser. Jag vill framhäva vilka framtidsperspektiv som finns och vilka som saknas och hur starka dem är.

Bakgrund

Det ingår i arkitekternas yrkeskultur att tävla i arkitektur och har varit institutionaliserat i Norden sedan 1800-talet.¹ Den här uppsatsen handlar om tre arkitekturpriser som delas ut för att uppmuntra användande av vissa typer av material, med frågeställningen vilket framtidsperspektiv priserna har. Med framtidsperspektiv avser jag i vilken utsträckning utdelare och jurygrupper ser till verkets möjlighet att ge folk samma nytta och glädje av det i framtiden som idag, när de väljer ut vilka verk som ska delta samt när de placerar verken i tävlingen. Materialpriserna ifråga tar upp tre olika kraftfulla delar av byggnadens konstruktion, stålet som utgör bjälkar, räcken, o.s.v., kakel som blir inre väggar, fasader och konstverk och glas som blir fasader, tak och fönster/panoramor.

Stålbyggnadspriset delas ut till innovativa och arkitektoniskt tilltalande sätt att använda stål i konstruktionen, för att uppmuntra användandet av stål i byggandet och ge upphov till nya idéer och inspirerande lösningar, samt uppmärksamma arkitekter, ingenjörer och företag för att de utnyttjar stålets egenskaper på ett tydligt och väl exponerat sätt.²

Byggkeramikpriset är instiftat av byggkeramikrådet och ges till den arkitekt eller motsvarande som ansvarat för utformning av ett byggnadsobjekt där keramiska plattor använts på ett sätt som väl tillvaratar materialets egenskaper.³

Glaspriset är Glasbranchföreningens tävling om bästa svenska glasbyggnadsprojekt (hela eller delar av glashus) som delas ut för arkitektur – funktion – innovation.⁴

Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att studera ifall verken som deltar och vinner ska tilltala och inspirera människor i framtiden. Försöker man aktivt välja verk som kan fortsätta att bidra till materialens användning i generationer framåt. Frågor som jag vill belysa är:

- Hur nomineras kandidaterna till priset och vilka kriterier styr bedömning av nominering och placering? Finns det några drag av prekvalificering i urvalet?
- Diskuteras begrepp om formspråk/stil i bedömningarna?

---

¹ Kazemian, Reza, Rönn, Magnus, Svensson, Charlotte, Arkitekturtävlingar – erfarenheter från Finland, Stockholm, Axl Books, 2007(Kazemian),, sid 13

² http://www.sbi.se/omraden/o_kat_dokument.asp?mId=9&kId=126&subKId=0&mgrp=0²⁰⁰⁹⁻⁰⁹⁻¹¹

³ <http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp>²⁰⁰⁹⁻⁰⁹⁻¹¹

⁴ Glaspriset 2010, tävlingsregler, Karin Lindskog kontaktperson för glaspriset, Enkät svar från Per-Olof Carlson, VD, ACC Glasrådgivare.

- Vilka kriterier ligger till grund för värdering och rangordning av nominerade kandidater till priset?
- Val av vinnare: Hur utses pristagare? Brukar det vara lätt eller svårt för juryledamöterna att identifiera en vinnare till priser?

När samtliga frågeställningar är besvarade i det sista kapitlet så ska svaren från de respektive priserna jämföras med varandra, jämförelsen ska relateras till studier av andra materialpriser.

Avgränsningar

Jag utelämnar hedersomnämningen och de andra bidragen i tävlingen av utrymmesskäl. Av samma orsak så skriver jag inte om enskilda arkitekter utan bara om de vinnande bidragen.

Teori

Design är ett framtidsorienterat kunskapsfält. Vad innebär ett framtidsperspektiv? Hur kan man ha ett perspektiv som syftar till något man inte känner till?

Vi har alla en *förväntningshorisont* som vi använder till att definiera kvaliteten på ett verk. Förväntelsehorisonten bildas utifrån våra kulturella preferensramar där vi har lätt för att identifiera oss med någonting som påminner oss om vårt eget liv eller något annat vi känner till. Ett verk som kan tilltala människors förväntelsehorisont har en hög kvalitet. Ifall det dessutom ger behållning åt människor i varje generation så passar verket in i nya förväntelsehorisonter som kanske inte ens fanns när det skapades. Två exempel är Shakespeares Hamlet eller landmärken som Stockholm Stadshus. Den som strävar efter att skapa ett verk som kan tilltala nya förväntningshorisonter som inte går att förutse har ett framtidsperspektiv. Lättare sagt än gjort. Ett sätt att skapa en permanent förväntningshorisont är att länka till en bestämd stil eller formspråk.⁵

Förväntelsehorisonten är vårt *kulturella kapital*, d.v.s. våra kulturella tillgångar i form av kunskaper, erfarenheter och smak som vi använder när vi bedömer, tar till oss eller förkastar någonting.⁶ I det här fallet inom arkitekturen, när ett arkitektoniskt verk tilltalar flera olika kulturella kapital har verket ett starkt sammanbindande kulturellt kapital, eftersom olika bedömare kommer överens om att det har ett värde. När det dessutom tillmötesgår nya kulturella kapital i varje generation, så har det sammanbindande kulturella kapitalet ett tidsperspektiv. Jag kallar det ett *kronologiskt kulturellt kapital*. Ett framtidsperspektiv innebär enligt mig att man försöker ge ett verk ett *kronologiskt kapital*. Ett pris som ska uppmuntra användningen av ett material försöker att ge det kronologiska kapitalet till materialet. En intressant fråga är ifall de som delar ut priset och väljer deltagare och vinnare beaktar ifall verket ska ha ett kulturellt kapital, som är effektivt för att uppmuntra beställare, tillverkare och arkitekter till användning av materialet även i framtiden.

Datasamling

Min metod är att först ta fram stadgarna till respektive pris, läsa juryutlåtandena om vinnarna, hur länge priserna har funnits och delats ut. Jag ämnar även försöka få så många juryledamöter som möjligt att svara på enkäter med riktat öppna frågor om deras motiv när de har valt ut bidrag till tävlingen och valt deras placering⁷. Sammanlagt har tio medlemmar svarat, fem från stålbyggnadspriset, 2 från byggkeramikpriset och tre från glaspriset.

⁵ Elam, Ingrid, "Kvalitet i litteraturen", I: *Den omätbara kvaliteten*, Strannegård, Lars (red), Sverige, Norstedts akademiska förlag, 2007, sid 49-52

⁶ Sandén, Annika, *Stadsgemenskapens resurser och villkor*, Linköping, ISAK, enheten för historia, Linköpings Universitet, 2006, sid 48-49.

⁷ Lantz, Annika, *Intervjumetodik*, Studentlitteratur, 2007(Lantz), sid 33.

Utvärdering av enkätsvaren

Det första som måste göras för att utvärdera och analysera enkätsvar är att reducera insamlad data till hanterbara och jämförbara kvantiteter. Det betyder att liknande svar blir sammanfattade till gemensamma kategorier, så att de kan användas i en teoristyrd, jämförande diskussion. För den diskussionen är det viktigt att kategorierna utformas så att de är relevanta för frågorna för uppsatsen. Det innebär att svaren tolkas i enlighet med min teoretiska utgångspunkt om huruvida den svarande är intresserad av ett kulturellt kapital som ska ha bärighet för framtida generationer. På det sättet så får svaren nya abstrakta dimensioner med den uppenbara felkällan att det lätt blir övertolkningar. Det som kan motverka den felkällan är noggrant formulerade frågor och en väldigt exakt definiering av kategorierna.⁸

---

⁸ Lantz, sid 106-118

Kapitel 2 Stålbyggnadspriset

Stålbyggnadsinstitutet(sbi) delar varje udda år sedan 2003 ut stålbyggnadspriset. Priset ges till den mest nydanande stålkonstruktionen som byggts i Sverige de senaste tre åren när priset delas ut. Syftet är att uppmuntra användandet av stål i byggandet och ge upphov till nya idéer och inspirerande lösningar. Det är lika mycket till för att uppmärksamma arkitekter, ingenjörer och företag som väljer att utnyttja stålets egenskaper på ett tydligt och väl exponerat sätt. Juryn består av fem personer: en arkitekt från resp. Rundquist arkitekter och Tidsskriften arkitektur, en professor i stålbyggnad vid LTU, en civ. ingenjör från Red stålbyggnad och SBI:s VD. Vinnarna har hittills varit:

2003 Apatébron, Hammarby Sjöstad, Stockholm

2005 Mjärdevi Center, Linköping

2007 Svävande taket, Vällingby, Stockholm

2009 Swedbank Stadion, Malmö⁹

2.1 Stadgar

Vem som helst kan nominera ett projekt. Enligt stadgarna ska anmälda projekt ha en stålkonstruktion som är nydanande i sitt utförande, förena funktion och estetik samt förtydliga fördelarna med stål i konstruktion, produktion, ekonomi och arkitektur.

Projekten skall vara byggda i Sverige de senaste tre åren och färdigställda före den första februari 2007. Alla slags konstruktioner kan delta i tävlingen; broar, kontorshus, bostadshus, industribyggnader, arenor m.m.

Förslag på projekt kan lämnas av vem som helst men inför slutbedömningen ska redovisning av projekten ske i form av en skriftlig beskrivning av projektet på ungefär en A4-sida med tyngdpunkt på stålmaterialets betydelse för projektets genomförande. Nödvändiga ritningar och fotografier av färdig byggnad och av stålkonstruktionen skall bifogas med nomineringsprotokollet. Alla underlag, fotografier, skisser och ritningar måste vara fria att publicera i tryck och på internet.

Bland nominerade bidrag går ett urval vidare till slutbedömning.¹⁰

---

⁹ http://www.sbi.se/omraden/o_kat_dokument.asp?mId=9&kId=126&subKId=0&mgrp=0²⁰⁰⁹⁻⁰⁹⁻¹¹, Inbjudan till Stålbyggnadspriset 2009, Stålbyggnadsinstitutet.

¹⁰ Inbjudan till Stålbyggnadspriset 2009, Stålbyggnadsinstitutet.

2.2 Vinnarna och Juryåtlåtanden

2003 Apatébron, Hammarby Sjöstad, Stockholm:

Beskrivning:

Apatébron går assymetriskt över Sickla kanal från den höga kajen i söder till den låga i norr. Brobalken är högst vid kajen och sjunker ned mot gångbanan norrut, den spänner över kanalen i två mycket osymmetriska spann, 10 respektive 50 meter, I tvärsnitt är bron kontinuerligt föränderlig i såväl höjd som bredd. En konstruktiv utmaning låg i att bron skulle kunna lyfta i det tredje stödet vid belastning i det långa spannet. Vilket löstes genom att brons sektioner svetsades samman med stöd 0,37 meter över dess slutliga placering.

Betongfundamentet vid kajen förankrar de rostfria stålkablarna och bidrar till brons styvhet, därigenom minskar problem med rotation, nedböjning och vibrationer. Bron utstrålning av mjuk lätthet anses göra att den inte är en visuell barriär, samtidigt ger det starka formspråket ansågs ge inspiration och goda förhoppningar om mer spännande stålarkitektur i framtiden.¹¹

Juryns motivering:

Bron uppfyllde bäst tävlingens tanke om att uppmuntra och ge upphov till nya idéer och inspirerande lösningar för stål i byggandet, för sin nydanande arkitektoniska och konstruktiva utformning samt för det unika i att genomgående använda rostfritt stål i en svensk bro.¹²

2005 Mjärdevi Center, Linköping

Beskrivning:

En samlande symbol i områdets mitt som visar en egen identitet och framtidstro. Höghusdelen expanderar genom att fasaderna lutar tolv våningar upp och delas upp i två halvbågar, det vertikala bärverket exponeras genom från fasaden indragna stålpelare, som genom sin färgsättning integrerad med fönsterposter och friser i undertak, förstärker byggnadens grafiska uttryck. Låghusdelen har formen mer av ett landskapselement än ett hus och bildar ett fundament till höghuset. Tillsammans lämnar huskropparna ett avtryck i marken som kan liknas vid ett japanskt tecken, kalligrafi. Den mörka zinkplåten i de lutande gavelfasaderna ska fungera som en yttre ram för den i övrigt transparenta byggnaden. Stålstommen i lågbyggnaden och entréhallen är exponerad och förmedlar husets exteriör till dess interiör.¹³

Juryns motivering:

Mjärdevi Center uppfyllde bäst tävlingens tanke om att uppmuntra och ge upphov till nya idéer och inspirerande lösningar för stål i byggandet. Juryn ansåg att vinnaren är ett utmärkt exempel på att en traditionell prefabstomme i stål förtjänstfullt kan anpassas till ett mer krävande arkitektoniskt formspråk. Den svenska modellen med en bärande stålkonstruktion av förhållandevis små dimensioner exponeras väl genom den lutande, svängda glasfasaden.¹⁴

---

¹¹ http://www.sbi.se/omraden/o_kat_dokument.asp?mId=9&kId=126&subKId=0&mgrp=0 2009-09-11

¹² http://www.sbi.se/omraden/o_kat_dokument.asp?mId=9&kId=126&subKId=0&mgrp=0 2009-09-11

¹³ http://www.sbi.se/omraden/o_kat_dokument.asp?mId=9&kId=126&subKId=0&mgrp=0 2009-09-11

¹⁴ http://www.sbi.se/omraden/o_kat_dokument.asp?mId=9&kId=126&subKId=0&mgrp=0 2009-09-11

2007 Svävande taket, Vällingby, Stockholm

Beskrivning:

Svävande taket är en plan konstruktion av stål och glas 14,5 meter över markplanet och gågator i Vällingby centrum. Det består av en balkrost upplagd på pelare som förs ned genom befintliga byggnader. Balken är uppbyggd av överram, underram och vertikaler där kopplingen mellan dessa utförs momentstyvt i syfte att minimera deformationer, vilket medför att balken helt saknar diagonaler. Då både beräkningarna och projekteringen utförs i 3D är det enkelt att överföra modellerna mellan beräkningsprogrammet och projekteringsmodellen. Detta medför att det under projekteringskedet hela tiden var enkelt att hålla beräkningsmodellen uppdaterad med de senaste ändringarna samt att kontrollera beräkningar under hela processen. För att skapa smäckra åsar som inte fick dominera utseendet valdes slanka tvärsnitt med skruvfästning och ca 15 mm överhöjning.¹⁵

Juryns Motivering:

Det Svävande taket i Vällingby Centrum är en typ av byggnadsverk i stadsbilden som lyfter fram hur välutformade konstruktioner kan bli tillskott till helheten i stadsmiljön och samtidigt ett byggnadsverk med stark egen identitet. Taket bildar en självständig stor form på samma vis som centrumets ursprungliga struktur av rektangulära hus på ett pelardäck. En fortsättning på Vällingby Centrums grammatik. Konstruktionen är begriplig och har en bra balans mellan ekonomi och utseende. Ett tak som med sin välkända konstruktionsteknik bidrar till ett intressant arkitektoniskt stadsrum i den nyombyggda centrumdelen. Ett projekt som även internationellt kan väcka intresse för stålanvändning i byggprojekt.¹⁶

2009 Swedbank Stadion, Malmö

Beskrivning:

Swedbank Stadion är en modern, bekväm, spektakulär arena för fantastiska fotbollsupplevelser. Men också mycket mer än så. En komplett konferensanläggning. Ett arkitektoniskt landmärke. En plats för möten mellan idrott, kultur och näringsliv.¹⁷

Juryns motivering:

Med en rationell stålkonstruktion som gjort det möjligt att hantera den korta byggtiden har en uttrycksfull och stringent byggnad formats. Som en farkost har hela anläggningen landat med minsta fotavtryck på marken och med spänst i den synliga stålkonstruktionen format fasad och tak till en sammanhållen mörkgrå enhet. Genom den konsekventa repetitionen av samma konstruktionselement runt om uppstår en tydlig ordning för entrélägen och anslutande torgytor. Den tydliga stålkaraktären finner sig självklart invid den lika tydliga betongarenan, Malmö Stadion från 1958 av arkitekterna Jaenecke & Samuelson. I motsats till den yttre strukturella dynamiken ter sig arenarummet lugnt och helt fokuserat mot fotbollsmatchen som är byggnadens funktion.¹⁸

---

¹⁵ http://www.sbi.se/omraden/o_kat_dokument.asp?mId=9&kId=126&subKId=0&mgrp=0²⁰⁰⁹⁻⁰⁹⁻¹¹

¹⁶ http://www.sbi.se/omraden/o_kat_dokument.asp?mId=9&kId=126&subKId=0&mgrp=0²⁰⁰⁹⁻⁰⁹⁻¹¹

¹⁷ http://www.swedbankstadion.se/Om_stadion.aspx²⁰⁰⁹⁻¹²⁻²¹

¹⁸ http://www.sbi.se/omraden/o_kat_dokument.asp?mId=9&kId=126&subKId=0&mgrp=0²⁰⁰⁹⁻⁰⁹⁻¹¹

2.2 ENKÄTSVAR

Följande är ett sammandrag av svar från de fem jurymedlemmar som har besvarat enkäten, i enskilda fall kan jag lyfta fram att det är en viss medlem som har svarat.

”Nydanande” avser när man utnyttjar stålets egenskaper i den bärande konstruktionen på ett mer innovativt sätt än normalt. Nydanande kan i detta sammanhang betyda att projektets upphovsmän använder sig av ”vår tids” tekniska, arkitektoniska, konstruktionsmässiga möjligheter/förutsättningar och applicerar dem i projektet. Men en enkel och traditionell stålkonstruktion kan vara prisvinnande om den t.ex. är exceptionellt stor eller unik på annat sätt, svarar en av jurymedlemmarna. Ett sätt att komma i fråga för priset är att frigöra sig från sin tids konvention på ett kvalitativt sätt. Förhoppningen är att denna kvalitet är viktig även när verket upplevs av framtida generationer (och då är ett verk, som per definition, representerar historien). Fast det som är nydanande nu behöver inte nödvändigtvis vara det för en framtida betraktare.

Juryns arkitekter gör den primära bedömningen av kandidaterna ur ett arkitektoniskt perspektiv (stil, formspråk etc) och vilka projekt de vill premiera. Det finns ingen speciell stil, men man kan inte sällan utläsa en tidstypisk kategori av projekt, t.ex. många färdigställda arenabyggen 2008, vilket tydligt avspeglade sig bland de inskickade bidragen. Bidragen bedöms utifrån deras sort av byggnadsverk och hur de i sin konstruktion och gestalt förhåller sig till förhärskande stilar och formspråk.

Till Stålspriset är det i huvudsak stålentreprenörer (t.ex. Ruukki), konstruktörer samt beställare som nominerar projekt de varit delaktiga i. Juryn har bilder och beskrivningar som underlag. Arkitektonisk utformning, originalitet och teknisk funktion beaktas i nämnd ordning. 4-5 projekt går till slutbedömning, Juryn försöker att se till att de projekt som går till slutbedömning omfattar en spridning bland olika typer av projekt och där olika egenskaper är framträdande och värda att lyfta fram. De nominerade kandidater som går till slutbedömning måste uppfylla kriterierna.

Juryn är utsedd/sammansatt av SBI för att brett kunna bedöma projekten. De har diskussioner kring varje projekt samt generella diskussioner om tidsanda, konjunktur, förutsättningar etc. Arkitekter har i huvudsak koncentrerat sig på att beskriva och fördjupa sina kunskaper i hur stålkonstruktionen blir en del/ger möjlighet att gestalta/utforma projektet på ett intressant och kompetent sätt. Fokus på form/funktion.

Objektet ska vara lämpligt för marknadsföring, ha en originell arkitektonisk gestaltning och en konstruktiv utformning som medger rationell användning av stål. Arkitektur och konstruktion lyfts normalt fram i motiveringen till vinnaren, men en framstående arkitektonisk utformning är den primära värderingspunkten.

Juryn väljer ur inkommet material (beskrivning, bilder, ritningar, 3D-modeller) ut 4-5 finalister, vilka man fördjupar sig i ytterligare, främst genom materialinsamling/information/studiebesök etc. Genom att föra ett resonemang där kvaliteterna beskrivs i ord så tydligt som möjligt, jämförs tänkbara kandidater i det slutliga valet. Beroende på konkurrensen är det olika svårt år från år att utse vinnare. Ofta har de nominerade projekten sina starka sidor inom ett stort spektrum av egenskaper. Vitt skilda egenskaper ställs mot varandra i bedömningen.

Projekten diskuteras/bedöms/rangordnas inom jurygruppen. Den brukar sedan inte ta lång tid att bli överens och gemensamt utse vinnare. I de inledande diskussionerna, när de utser finalister bland de inskickade bidragen, brukar de ha samtal kring arkitektur/konstruktion etc.¹⁹

---

¹⁹ Uppfeldt, Björn, Civ. ing./VD, Stålbyggnadsinstitutet, Hamrebyörk, Lars, Civ. ing./Redaktör, Stålbyggnadsinstitutet, Johansson, Per, Professor, pensionerad, Stannov, Matilda, Arkitekt SAR/MSA, tidskriften arkitektur, Rundquist. Henrik, Arkitekt/VD Rundquist Arkitekter.

Kapitel 3 Byggkeramikpriset

Byggkeramikpriset instiftades 2001 och utdelas varje år till den arkitekt eller motsvarande som ansvarat för utformning av ett byggnadsobjekt där keramiska plattor använts på ett sätt som väl tillvaratar materialets egenskaper. Syftet med tävlingen är att främja användning av keramiska plattor i Sverige genom att rikta uppmärksamheten mot goda exempel där keramikens egenskaper tillvaratagits väl och skapat gynnsamma lösningar ur miljösynpunkt. Priset är instiftat av Byggkeramikrådet, ett branschorgan för företag i Sverige som arbetar med tillverkning, import, försäljning av kakel- och klinkerplattor, byggbruk, verktyg och tillbehör eller montering av byggkeramik. Juryn tillsätts av sin ordförande i samråd med Byggkeramikrådets VD. Mandatperioderna är på fyra år som kan förlängas. Vinnare har hittills varit:

2001 Husbybadet, Husby/Akalla, Stockholm.

2002 Kummelby Kyrka Sollentuna

2003: Varvsholmen 1, Hus 7, Kalmar

2004 Välkommen, tre portar på Mäster Samuelsgatan”, Stockholm

2005 arkitekt Carl-Åke Bergström vid arkitektkontoret Ecoscape nybyggt tingshus i centrala Helsingborg

2006 Den 250 meter långa mosaiken utmed Hornstulls Strand vid marknadsplatsen Street i Stockholm.

2007 Kontorsbyggnad, Kristianstad

2009 kvarteret Loka brunn i det gamla Sabbatsbergsområdet i Stockholm²⁰

3.1 Tävlingsregler

Priset tilldelas ett byggnadsobjekt i Sverige som färdigställts under tiden som framgår av aktuell tävlingsansökan. Alla typer av byggnader kan delta, såväl större som mindre, såväl nybyggnad som om - eller tillbyggnad.

För att ett objekt skall komma ifråga för priset eller hedersomnämningen krävs:

- Att byggkeramik (kakelplattor, klinkerplattor eller keramisk mosaik) utgör en väsentlig del av objektet.
- Att byggkeramiken använts på ett sätt som väl tillvaratar materialets egenskaper. Särskilt uppmärksammas användning på ett nyskapande sätt och/eller nya användningsområden samt när byggkeramikens egenskaper bidrar till att skapa en ur miljösynpunkt gynnsam situation jämfört med andra tillgängliga materialalternativ.
- Att de keramiska plattorna är monterade på ett fackmässigt sätt.

Följande bilagor till tävlingsformulär är obligatoriska:

- Planritning(ar) och övriga relevanta ritningar
- Fotografiska bilder i färg. Färgkopior eller digitala bilder. Max 20 bilder kan tas emot.
- Kort beskrivning av byggnaden

Anmälan av objekt till pristävlingen skall göras på särskilt formulär. Juryn kan också själva utse objekt som deltar under förutsättning att ansvarig för utformningen är villig att medverka.²¹

²⁰ <http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp>²⁰⁰⁹⁻⁰⁹⁻¹¹, Stig Lodén, Juryns ordförande.

²¹ <http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp>²⁰⁰⁹⁻⁰⁹⁻¹¹

3.2 Vinnare och juryutlåtanden

2001: Husbybadet i Husby/Akalla utanför Stockholm

Beskrivning:

En anläggning i tegel med en interiör av organiskt formade bassänger och vattenkanor.²²

Juryns Motivering:

Husbybadet inrymmer en mängd badfunktioner i en tydlig och överblickbar planlösning. Undervisningsbadet med sin höj- och sänkbara vattenyta är ett vackert rum och äventyrsbadet gör skäl för namnet med många och oväntade effekter. Byggkeramikens egenskaper är väl tillvaratagna såväl i badet som i andra lokaler. I många noggrant genomarbetade detaljer har tillgängligt sortiment använts med stor omsorg. De keramiska plattorna bidrar verksamt till att badet blivit en viktig offentlig byggnad och träffpunkt i Stockholmsförorten Husby.²³

2002: Kummelby Kyrka i Sollentuna

Beskrivning:

Kyrkan är murad av tegel bränt i Danmark, s.k. kirketegel. Murningen är utförd enligt en gammal metod och väggarna i kyrkorummet är 60 centimeter tjocka, två och en halv sten. Från kyrktorget, som binder samman kyrkorummet med lokaler för distriktets vardagsverksamhet, passerar man stora ekdörrar in i kyrkorummet. Kyrkan innehåller en stor mängd bilder med bibliska motiv.²⁴

Juryns motivering:

Ett ståligt kyrkorum med vacker och sakral miljö, där golvets keramik med raffinerad enkelhet har skapat samklang med de högresta väggarnas rustika tegelmurverk. De varmt rödbruna klinkerplattorna är vanliga sockelplattor, som använts på ett ovanligt sätt, lagda med breda fogar och oregelbundenhet inom ett stramt rutmönster. Små handglaserade, dekorativa plattor med religiösa symbolbilder utgör accenter som betonar rytmen i golvmönstret och ger iakttagaren en chans att stanna upp och reflektera.²⁵

2003: Varvsholmen 1, hus 7

Beskrivning:

Ett runt åtta våningar högt hus som är landmärke i Kalmarsund med omnejd, elva meter i diameter och elva hyresrättslägenheter.²⁶

Juryns Motivering:

Ett lyckat bostadsprojekt där det kommunala fastighetsbolaget har satsat på kvalitet i gestaltning och materialval. Läget nära stranden av Kalmarsund gör huset synligt inom ett stort område och motiverar tillsammans med påverkan av väder och vind den tåliga, vackert skimrande keramiken på fasaden, som med lågmäld framtoning ger huset en tilltalande karaktär. Den djärva utformningen, som en snett avskuren cylinder, bidrar till att huset blivit

---

²² Författarens observationer

²³ <http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp> ²⁰⁰⁹⁻⁰⁹⁻¹¹

²⁴ http://www.svenskakyrkansollentuna.com/templates/Page_2781.aspx ²⁰⁰⁹⁻¹²⁻²¹

²⁵ <http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp> ²⁰⁰⁹⁻⁰⁹⁻¹¹

²⁶ Lera, nr 2-2003, sid 34-36.

ett landmärke och ett utropstecken för den nya bebyggelsen på Varvsholmen. Både utvändigt och invändigt byggkeramik berättar om omsorgsfull projektering med genomtänkta detaljlösningar, anpassade till keramikens mått samt om ett noggrant utfört plattsättningsarbete.²⁷

2004: Välkommen, tre portar på Mäster Samuelsgatan

Beskrivning:

Tre grå betongportar har i samband med renovering klätts medspecialdesignade, glaserade keramikplattor. Fasaden har blivit mångfärgad i blått, gult, grönt och vitt mot fasadens brunröda bakgrund.²⁸

Juryns Motivering:

Tre väldiga betongportar har fått en överraskande och praktfull keramisk beklädnad som får en för övrigt lågmäld fasad att lysa. Ett enkelt blommotiv multipliceras till ett mönster med närmast magisk utstrålning. Portarna skänker färg och glädje åt en oromantiskt och gråtrist bakgata. De ger den passerande betraktaren en oväntad och fantasieggande konstupplevelse möjliggjord av keramikens hållbarhet och underhållsfrihet även i denna krävande gatumiljö.²⁹

2005: Tinghus i Helsingborg

Beskrivning:

Byggnaden som får årets pris är ett nybyggt tingshus i centrala Helsingborg. Inom juryn var man tidigt eniga om att detta är ett bra prov på god användning av byggkeramik. Här har man först bestämt sig för keramiken till fasaden, därefter ritat byggnaden med hänsyn till plattornas mått så att de passar vid alla hörn, öppningar etc. utan att några plattor har behövt delas. Den blankpolerade svarta porslinskeramiken ger en yta som lever med reflexer från himlen, omgivande trafik och byggnader.

Juryns motivering:

Tingshuset är ett gott exempel på de kvaliteter som kan tillföras en byggnad då byggkeramik används som ett byggmaterial, snarare än att klistras utanpå som en dekoration.³⁰

---

²⁷ <http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp> 2009-09-11

²⁸ Lera, nr 2-04, sid 29

²⁹ <http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp> 2009-09-11

³⁰ <http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp> 2009-09-11

2006: Mosaik i Stockholm

Beskrivning:

Den 250 meter långa mosaiken utmed Hornstulls Strand, vid marknadsplatsen Street i Stockholm. Upphovskvinnorna Backa Carin Ivarsdotter och Monica Larsson tog emot priset vid en sammankomst på restaurang Street den 29 maj, innanför fasaden som smyckats med deras mosaik. DN:s Stockholmskännare Martin Stugart berättade om Hornstullstrakten och hur området utvecklats under de senaste seklen.³¹

Juryns Motivering:

*En lång oregelbunden och svårhanterlig vägg har fått en gnistrande, glimmande mosaik som med fräckt och oförväget konstnärligt grepp förvandlat en bakvägg till en lysande framsida. Verket är inte bara en utsmyckning utan en del av gaturummet och en fantasifylld fond för gatumarknaden Street. Keramik i lysande färger och blomstrande, storskaliga organiska former blandade med spegelglas, gör att den smala remsan gata och strand blir ljusare och bredare. Nerklottrad betong har ersatts med lättstädade och vackra material - en blinkning till Gaudí som fångar dagens lust att skapa mönster och dekorera."*³²

2007: Interiör keramik i kontorshus i Kristianstad

Beskrivning:

Kontorshus där byggkeramiken har använts på ett konsekvent sätt med grå 30×60cm i porslins kvalitet på utvalda väggar och golv både inom och utomhus.

Juryns motivering:

*Detaljer är omsorgsfullt valda och detaljer för de keramiska ytorna delvis nya och oväntade. Arbetet är imponerande väl genomfört.*³³

2009: Keramikfasader, Loka brunn, Stockholm

Beskrivning:

Kvarteret Loka brunn i det gamla Sabbatsbergssområdet i Stockholm. Fasaderna är klädda med sandwichelement med ytskikt av glaserade klinkerplattor av samma typ som finns på operahuset i Sydney.

Juryns Motivering:

*En keramisk fasad där helhet och detaljer är väl genomarbetad... Byggkeramiken medverkar till dynamik i stadsmiljön och ger byggherren långsiktigt låga drift- och underhållskostnader i en fastighet med egen förvaltning. Ett klassiskt byggmaterial i symbios med modernt, rationellt prefab-byggande.*³⁴

---

³¹ <http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp> 2009-09-11

³² <http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp> 2009-09-11

³³ <http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp> 2009-09-11

³⁴ <http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp> 2009-09-11

3.3 Enkät svar

Följande är ett sammandrag av svar från de två jurymedlemmar som har besvarat enkäten.

Nyskapande avser den som finner nya inspirerande vägar att använda byggkeramik på, men det är inte ett krav, utan det är vad som gör projektet mer intressant. Nyskapande avser både nutiden och framtiden, medan de som beaktas är dem som är aktiva i nutiden. Byggkeramik är ett material som har lång livslängd.

Objekten som är intressanta är ofta stora projekt i offentlig miljö, som fasader och utsmyckningar som är intressanta för allmänheten. Det finns ingen speciell stil eller något speciellt formspråk hos de projekt som tilldelas priset eller hedersomnämningen. Arkitekturen ska av juryn uppfattas som god.

Juryn går igenom och röstar samstämmigt om det den tycker är mest intressant. Objektet skall vara bra projekterat. Bedömningskriterierna är estetik, professionalitet och yrkeskunnskap. Kvaliteter som anses särskilt viktiga är hur välgjort objektet är utfört, hur väl estetiska kvaliteter och materialets egenskaper tillvaratas. Här ingår krav som en fackmässig montering, att bör vara objektet vara nyskapande och att materialet ger miljöfördelar jämfört med andra tänkbara utföranden.

Juryn brukar börja med att plocka bort anmälda objekt som inte kan komma ifråga för pris eller hedersomnämning. Det kan vara att de inte uppfyller kraven i tävlingsreglerna eller att juryn är överens att de inte kan bli aktuella. Det brukar vara tre-fem projekt som juryn reser runt och tittar på för sin slutbedömning. Juryn brukar alltid komma överens (total enighet). Men det kan bli många turer och långa diskussioner. Det brukar stanna vid två projekt och omröstning. När ett projekt inte helt når upp till kraven men ändå förtjänar att lyftas fram så får det ett hedersomnämning. Juryn träffas 3 – 5 gånger beroende på tävlingsbidragens art och geografiska placering i landet. De träffas en gång på hösten året före tävlingsåret för planering. Sedan träffas en gång dagarna efter anmälningstidens utgång för genomgång av samtliga inkomna bidrag. Därefter träffas vi normalt en gång för beslut.

2008 delades inte ut något pris för inget ansågs intressant jämfört med tidigare år. 2008 års nomineringar fick följa med till nästa år för att eventuellt komma ifråga för hedersomnämning, inget av dem fick något hedersomnämning.³⁵

---

³⁵ Enkät svar av Lodén, Stig, juryordförande, Byggkeramikrådet, Berg, Kerstin, juryledamot, Berg Arkitekter.

Kapitel 4 Glaspriset

Glaspriset är Glasbranchföreningens tävling om bästa svenska glasbyggnadsprojekt (hela eller delar av glashus) som färdigställts under de två senaste åren och delas ut varje jämnt år sedan 2002. Bidrag skall skickas in till svenska Glasbranchföreningen, som förbehåller sig rätten att publicera dem i tidningen glas. Juryn har tidigare bestått av tre personer med en som ser till teknik, en som ser till arkitektur och en som ser till förvaltar/ägarperspektiv, juryledamöterna har inga särskilda mandatperioder. Deras bedömningskriterier är arkitektur – funktion – innovation.³⁶

4.1 Vinnare och juryutlåtanden

2002: MM Arkitektkontor, Södermalm i Stockholm

Beskrivning:

Det blev Nordens första helglaskonstruktion med bruten köldbrygga som vann Glaspriset när detta delades ut första gången. egen överbyggnad helt utformad i glas för att få in dagsljus i lokalerna, samtidigt som det är resultatet av ett långsiktigt arbete med att utforska glasets möjligheter i byggnadssammanhang. MM Arkitektkontor finns på Södermalm i Stockholm.³⁷

Juryns motivering:

... och himlen ovanför” uppvisar ett kreativt grepp, i en tidigare trist gårds- och lokalmiljö, med en helglasad gårdsöverbyggnad som skapar en ljus, komfortabel och tyst innemiljö. Här har man i samverkan med gårdsmiljön också uppnått en dramatisk känsla och spännande atmosfär för underliggande kontor. Gårdsöverbyggnaden är innovativ som Sveriges första helt limmade glaskonstruktion, där man även utnyttjar glasets möjligheter att vara självbärande i såväl vertikala som horisontella delar och samtidigt underlättar konstruktionen skötsel och underhåll.³⁸

Glaspriset 2004: Postens nya kontor, Think Tank, Solna

Beskrivning:

En monumental rektangulär byggnad som sträcker sig högt upp över gatan. Högst upp skjuter fasaden utåt så att byggnaden lutar sig ut över området. Fasader, tak, entréer, karuselldörrar, dörrar, räcken samt partier är gjorda i glas.³⁹

Juryns Motivering:

En idérik byggnad med stark identitet som väl samspelar med landskapet och postens intilliggande terminal vid Tomtebodan. Byggnaden präglas av mångfald i rikedom och uttryck; ett integrerat solskydd ger fasaden ett spännande och variationsrikt mönster. Juryn vill även framhålla projektets välstuderade anpassning till byggnadens toleransbehov, samt dess differentierade användning av glasets möjligheter i en klimatskärm med låga energiförluster och litet kylbehov. Den inspirerande innemiljön kännetecknas av flexibilitet, kommunikation och öppenhet i ett av dagsljus flödande landskap.⁴⁰

³⁶ Glaspriset 2010, tävlingsregler, Karin Lindskog kontaktperson för glaspriset, Enkät svar från Per-Olof Carlson, VD, ACC Glasrådgivare.

³⁷ Pressmeddelande, 22 april, 2002, från Glasbranchföreningen.

³⁸ Pressmeddelande, 22 april, 2002, från Glasbranchföreningen.

³⁹ Glas, nr 2 2004, sid 16

⁴⁰ Glas, nr 2 2004, sid 17

Glaspriset 2006: Ombyggnaden av kvarteret Smeden till Solna Business Park

Beskrivning:

Solna Business Park har förvandlats till ett modernt och funktionellt kontors- och handelsområde. Tillsammans med Roman Wozniak Arkitekter, WSP Arkitektur och Fasadglas AB belönades fastighetsbolaget Solna Business Park med Glasbranschföreningens Glaspris 2006. Priset avser den vackra glasfasad som pryder fastigheten Smeden 1, Svetsarvägen 5-19, Solna.

Juryns motivering:

De samverkande företagen med enkla medel har förvandlat en problematisk kontors- och industrifastighet från 70-talet till ett flexibelt handelshus med en stark identitet och ett föränderligt uttryck.⁴¹

Glaspriset 2008: Rica Talk Hotel, Älvsjö

Beskrivning:

Solna Business Park har förvandlats till ett modernt och funktionellt kontors- och handelsområde. Priset avser den vackra glasfasad som pryder fastigheten Smeden 1, Svetsarvägen 5-19, Solna.⁴²

Juryns motivering:

I skapandet av hotellbyggnaden har man mycket skickligt utnyttjat glasets potential för att maximera variation och differentiering i byggnadskroppens uttryck. Reflexion, skuggning, transparens, spegling, mönsterverkan, glans, föränderlighet, ljusfärg och ljusintensitet ingår i hotellets repertoar för att skapa en känsla av fest. Gestaltningen präglas samtidigt av en resurssnål och miljövänlig lösning med några få tekniskt väl lösta grundelement som kan varieras i det oändliga. Det nya hotellets screentryckta glaspartier samspelar med omgivande naturanodiserad aluminiumplåt. Rica Talk Hotel är inbyggt i Stockholmsmässan och invigdes med sina 248 rum, mötesavdelning för upp till 1 000 personer, restaurang, bar, gym och garage i maj 2006.⁴³

---

⁴¹ http://www.fasadglas.se/web/GLASPRISET_2006.aspx 2009-11-07

⁴² http://www.fasadglas.se/web/GLASPRISET_2006.aspx 2009-12-21

⁴³ <http://www.rica.se/Nyheter/Rica-Talk-Hotel-vann-Glaspriset-2008/> 2009-11-07

4.2 Enkät svar

Det innovativa är en självständig nytänkande lösning kring glas som material. Nytänkande handlar om ny teknik som bultade glas, screentryck solfångare, solceller, bärande glas, och så vidare. Det är också nya användningsområden som till exempel ridstall, men även kombinationer av nytt och gammalt vid renovering som till exempel ny glasfasad utanpå befintlig sliten stenfasad. Det innovativa är både för vår egen tid och kommande generationer, men det behöver inte vara i framtiden eller samtiden utan det viktigaste är att det är en självständig innovation.⁴⁴

Juryn brukar sammanträda 1-2 gånger och sedan ha mejlkorrespondens. De brukar gallra fram 10-15 objekt för slutbedömning och ta sig ner till två eller tre för sitt slutgiltiga beslut. Först tittar den på funktionalitetsaspekterna energi, solskydd, produktion, teknik. Ett annat kriterium är möjlighet att underhålla objektet. Innovation analyseras som gestaltning och uttryck. Med stöd av kriterierna riktar juryn frågor till nominerade objekt: Finns det hos ett objekt en speciell lösning som ger uttryck för ett allmänintresse eller en nyskapande relation till kontexten? Finns det en stark idé, ett koncept i projektet t.ex. ska objektet ha en viss funktion? Frågan är om det bland nominerade objekt finns en speciell arbetsmetod eller form. Men det är i ingen speciell stil premieras. Juryn brukar ha olika åsikter om gestaltningen samtidigt som man har lätt att enas om prisvinnare.⁴⁵

---

⁴⁴ Enkät svar från: Carlson, Per-Olof, juryledamot, VD, ACC Glasrådgivare, Brodersen, Leif, juryledamot, Universitetslektor/prodekan, KTH

⁴⁵ Enkät svar från: Carlson, Per-Olof, juryledamot, VD, ACC Glasrådgivare, Brodersen, Leif, juryledamot, Universitetslektor/prodekan, KTH, Rörby, Martin, juryledamot, arkitekturhistoriker

Kapitel 5 Jämförelse av framtidsorientering

5.1 Stålbyggnadspriset

- Vem som helst kan nominera någon till stålbyggnadspriset. Det uttalat väsentliga är den arkitektoniska utformningen och konstruktionen, som ska utnyttja stålets egenskaper på ett innovativt sätt. Det ingår dock att objektet ska vara lämpligt för marknadsföring, ha en originell arkitektonisk utformning och en konstruktiv utformning som medger rationell användning av stål, för att komma ifråga som vinnare. Ingen speciell kategori är officiellt prekvalificerad, men ett projekt med bra ”reklamvärde” har större möjlighet att vinna priset. Det är en förhoppning hos åtminstone en juryledamot, att verket avviker från sin tids konventioner och ska vara en lika viktig kvalitet för framtida generationer, men det är inte en uttalad målsättning hos juryn. Något som avviker från sin tids konventioner har såklart möjlighet att få ett kronologiskt kapital.
- Inget speciellt formspråk eller stil premieras. Tvärtom är juryn utsedd/sammansatt av SBI för att det ska bli en bred spridning av bidragen.
- Till Stålbyggnadspriset har juryn diskussioner kring varje projekt, generella diskussioner om tidsanda, konjunktur, förutsättningar etc. Ofta ställs objekt med olika starka sidor inom ett stort spektrum av egenskaper. Fokus i bedömningen ligger på form och funktion. Design och teknik bildar en helhet vid bedömning.
- Till Stålbyggnadspriset är det olika svårt att utse en vinnare beroende på konkurrensen. I de inledande diskussionerna, när de utser finalister bland de inskickade bidragen, brukar de ha samtal kring arkitektur/konstruktion etc. Det slutar oftast med att de har lätt för att komma till beslut.

5.2 Byggkeramikpriset

- Till Byggkeramikpriset är det främst stora objekt i offentlig miljö som är intressanta för nominering. Kriterier som används vid bedömningen är estetik, användande av byggkeramikens egenskaper, fackmässig montering, nyskapande och materialets förmåga att ge miljöfördelar jämfört med andra tänkbara lösningar.
- Någon särskild still premieras inte, men eftersom det är större och offentliga objekt som är intressanta och inte badrum, som byggkeramik ofta används till, så det finns ett drag av prekvalificering i nomineringarna. Det kan också ses som en strategi för att ge byggkeramiken ett större kronologiskt kapital, att fokusera på det stora och det offentliga, eftersom det är troligare att sådana objekt skall inspirera både nutid och framtid. Fasaderna är det starkaste minnet av byggnader och ger inspiration i samtiden och framtiden.
- Till byggkeramikpriset är det estetik, montering, nyskapande och miljöfördelar jämfört med andra material som är grund för värdering och rangordning.
- Till byggkeramikpriset sorteras först de bidrag som inte kan komma ifråga bort. Därefter tas de mest intressanta förslagen fram och går till omröstning, för det mesta nås total enighet. Vissa bidrag som inte når upp till kriterierna för priset lyfts fram för hedersomnämning.

5.3 Glaspriset

- Bidragen skickas in till Glasbranchföreningen inom en viss tid och bedöms efter hur självständigt glaset har använts som lösning. Ny teknik, nya användningsområden och nya arbetsmetoder och former samt allmänintresset är det avgörande. Något drag av prekvalificering uttalas inte av juryn. Däremot så har priset hittills gått till projekt med fasader och tak, kanske bara ett resultat av glasets egenskaper och möjligheter, men det ger ändå en vink om vilken slags arkitektur som premieras.
- Formspråk och still diskuteras ej i bedömningarna, däremot återkommer uttryck som flexibel och variation i två av bedömningarna. Eftersom gestaltning är något som diskuteras i sammanhanget så kan det varierande vara någonting som premieras i prissättningen.
- Funktionalitet, gärna en innovativ sådan och objektets funktion, gestaltning allmänintresse och arbetsmetod används av juryn som grund för värdering och rangordning av kandidaterna.
- Juryn brukar ta sig från 10-15 utvalda kandidater komma ner till 2-3, de är ofta oense men kan sedan enas i slutbedömningen.

5.4 Jämförelse av olika kronologiska kulturella kapital

Stålbyggnadspriset och byggkeramikpriset fokuserar båda två på en diversitet i sina utnämningar. Stålbyggnadspriset tar hänsyn till tidsanda och konjunktur, samt strävar efter en bred analys och en samling olika projekt. Stålbyggnadspriset har också getts till skilda konstruktioner som en bro, ett höghus, ett tak samt en stadion. Byggkeramikpriset och dess hedersnämningen har delats ut till väggar och fasader, hos en kyrka och ett kontorshus, och dekorativa mosaiker. De fokuserar på det kronologiska kapital som spridningen av materialet ger.

Ingen av jurygrupperna har ett uttalat framtidsperspektiv. Men samtliga visar tendenser att prekvalificera och/eller välja verk med goda framtidsmöjligheter åt materialet.

Stålbyggnadsprisjuryn fokuserar på lösningar som passar till marknadsföring, att det ska vara en lika viktig kvalitet för framtiden är en förhoppning. Att avvikelser från konventionerna har större möjligheter att vinna priset, kan skapa ett kronologiskt kapital genom att ett verk blir förebild för nya generationer av ställösningar.

Byggkeramikprisjuryn väljer uttalat ut offentliga objekt, vilket är en tydlig markering att prisjuryn strävar efter att ge inspiration för byggkeramikanvändare, ifall man jämför med de privata innemiljöer som byggkeramik brukar användas till. De offentliga objekten har även genom sin storlek, utredning och synlighet i rummen större möjligheter att bli ihågkomna, och därmed få ett kronologiskt kapital.

Glaspriset fokuserar uttalat på självständighet i fråga om funktion och teknik, såsom nya sorters objekt, användningsområden, arbetsmetoder och former. När man ser till vilka som har fått priset är samtliga antingen tak eller fasader, som på olika sätt förstärker eller förbättrar intrycket av byggnaden, vilket givetvis kan bero på glasets möjligheter. Förskönande av det offentliga rummet ger givetvis ett kronologiskt kapital, men det blir problematiskt när ambitionen utmynnar i fasader som uppvisar alltför stor likhet.

Det kronologiska kapitalet som spridningen ger, gör risken för att konkurreras ut på enskilda områden mindre allvarlig, och ger objekt som fler människor kan identifiera, det kan inspirera till nya innovationer och efterfrågan. Svagheten är att risken för att allt material konkurreras ut ökar. Det kronologiska kapitalet i viss stil eller formspråk eller användning, som fasader och tak i fallet glaspriset, nischer materialet. Så länge materialet efterfrågas till det formspråket, stilen, eller användningsområdet så är det ett starkt kronologiskt kapital jämfört med vad andra material har på samma område.

5.5 Jämförelse studier av Stenpriset och Träpriset

Magnus Rönn (2002) har skrivit i en rapport att estetiken i designkriterierna har större betydelse än de tekniska delarna när vinnarna till Stenpriset utses. Hans slutsats är att det hänger samman med att göra designkriterierna bedömningsbara, att göra kvaliteten till en fråga om något som bedöms hos människan, hellre än en fråga om materialets egenskaper.⁴⁶

Mats Beckman har skrivit om träpriset att det ger allmänheten, arkitekter och projektörer ett mått på vad som i dagsläget kan åstadkommas konstnärligt, arkitektoniskt och tekniskt med trä som byggmaterial, gestaltat genom ett visst objekt. Träpriset har enligt Beckman både en större folklighet än andra priser eftersom det ingår i andra evenemang, att priset delas ut vart fjärde år ger det en högre grad av exklusivitet än andra materialpriser.⁴⁷

Birgitte Cold har studerat det norska träpriset och har kommit fram till att det tredje viktigaste kriteriet i deras träpris är att byggnadsverket är att verket är fantasifullt och har en särskild karaktär. Hon spekulerar i att behovet av originalitet beror på mängden av intryck i ett mångfacetterat samhälle eller har sin grund i kritiken mot en storskalig och ensidig arkitektur. En delvis annan tolkning att folk söker trygghet i utsmyckning som refererar till det förflutna.⁴⁸

Ett kronologiskt kapital är både estetik i fråga om en uppskattad stil som garanterar att objektet blir ihågkommet, och om teknik i fråga om vad materialen ska användas till för sorts objekt. Denna studie fördjupar Colds spekulation om att vi söker efter trygghet i referenser till det förflutna, fast i omvänd ordning, skapa trygghet åt framtiden. Stålbyggnadspriset och Byggkeramikpriset vill uppmuntra flera sorters användning av sina respektive material. Priserna kopplas till marknadsföring av material. Glaspriset söker efter nya sorters objekt och lösningar, men i praktiken så har det hittills blivit fasader. Byggkeramikpriset och Glaspriset har det gemensamt att båda fokuserar på utåtriktade väl synliga verk med starka estetiska funktionskvaliteter. Min uppsats handlar om vad materialen används till, det gäller både teknik och estetik i samma utsträckning. När jag använder begreppet kronologiskt kapital om ett objekt så blir stil/estetik en fråga om de är praktiskt användbara för nya generationer. Jag för alltså in den klassiska frågeställningen om kvalitet är en egenskap hos objektet eller en föreställning i våra medvetanden under samma tak, som kronologiskt kapital så kan båda kvaliteterna samlas här⁴⁹.

Beckmans beskrivning av Träpriset ger detta materialet starka kronologiska kapital om till träet som byggnadsmaterial, både i kraft av folklighet och av exklusivitet. Stenprisets fokus på estetik och norska träprisets fokus på originalitet är mer svårbedömt, den kan ge både starka och svaga kronologiska kapital, beroende på estetikens och originalitetens hållbarhet, men det kräver vidare studier.

---

⁴⁶ Rönn, Magnus, *Sten, Arkitektur och designkriterier*, KTH, 2002, sid 53-55

⁴⁷ Beckman, Mats, *Träpriset – om konsten att utse en vinnare*, KTH, 2008, sid 19

⁴⁸ Cold, Birgitte, (1989) ”Om arkitektur og kvalitet – ikke den tekniska, funktionelle måbare kvaliteten, men den opplevde estetiske”, *Tidsskrift för arkitekturforskning*, nr 1-2, sid 42-43 Cold, Birgitte, (1991) ”Arkitektonisk kvalitet i norsk trähushbebyggelse”, *Tidsskrift för arkitekturforskning*, nr 1, sid 19-20

⁴⁹ Aldén, Sonja, *Under mitt tak*, booklet, Lionhart, 2008, sid 4

Kapitel 6 Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

Beckman, Mats, *Träpriset – om konsten att utse en vinnare*, KTH, 2008

Glaspriset 2010, tävlingsregler.

Inbjudan till Stålbyggnadspriset 2009, Stålbyggnadsinstitutet.

Lindskog, Karin, kontaktperson för glaspriset.

Pressmeddelande, 22 april, 2002, från Glasbranchföreningen

Rönn, Magnus, Sten, *Arkitektur och designkriterier*, KTH, 2002

Enkäter

Stannov, Matilda, Arkitekt SAR/MSA, tidskriften arkitektur

Berg, Kerstin, juryledamot, Berg Arkitekter

Brodersen, Leif, juryledamot, Universitetslektor/prodekan, KTH

Carlson, Per-Olof, juryledamot, VD, ACC Glasrådgivare.

Hamrebjörk, Lars, juryledamot, Civ. ing./Redaktör, Stålbyggnadsinstitutet

Johansson, Per, juryledamot, Professor, pensionerad

Lodén, Stig, juryordförande byggkeramikpriset, Byggkeramikrådet

Rundquist, Henrik, juryledamot, Arkitekt/VD Rundquist Arkitekter.

Rörby, Martin, juryledamot, arkitekturhistoriker

Uppfeldt, Björn, juryledamot, Civ. ing./VD, Stålbyggnadsinstitutet

Internetkällor

<http://www.bkr.se/byggkeramikpriset.asp>²⁰⁰⁹⁻⁰⁹⁻¹¹ Byggkeramikrådet Högbergsgatan 27 116 20 Stockholm

http://www.fasadglas.se/web/GLASPRISET_2006.aspx²⁰⁰⁹⁻¹¹⁻⁰⁷ Fasadglas - Karlsbodavägen 9-11, Box 11-87, 161 11 Bromma

<http://www.rica.se/Nyheter/Rica-Talk-Hotel-vann-Glaspriset-2008/>²⁰⁰⁹⁻¹¹⁻⁰⁷ Hemsida för Rica Hotels

http://www.sbi.se/omraden/o_kat_dokument.asp?mId=9&kId=126&subKId=0&mgrp=0²⁰⁰⁹⁻⁰⁹⁻¹¹ Stålbyggnadsinstitutet • Stålbyggnadsinstitutet, Vasagatan 52, 4tr 111 20 Stockholm Sverige

http://www.swedbankstadion.se/Om_stadion.aspx²⁰⁰⁹⁻¹²⁻²¹

http://www.svenskakyrkansollentuna.com/templates/Page_2781.aspx²⁰⁰⁹⁻¹²⁻²¹

Litteratur

Aldén, Sonja, *Under mitt tak*, booklet, Lionhart, 2008

Cold, Birgitte, (1989) ”Om arkitektur og kvalitet – ikke den tekniska, funktionelle måbare kvaliteten, men den opplevde estetiske”, *Tidsskrift för arkitekturforskning*, nr 1-2

Cold, Birgitte, (1991) ”Arkitektonisk kvalitet i norsk trähushbebyggelse”, *Tidsskrift för arkitekturforskning*, nr 1, sid 19-20

Kazemian, Reza, Rönn, Magnus, Svensson, Charlotte, *Arkitekturtävlingar – erfarenheter från Finland*, Stockholm, Axl Books, 2007

Lera nr 2-03, nr 2-04

Strannegård, Lars (red), *Den omätbara kvaliteten*, Sverige, Norstedts akademiska förlag, 2007

Enkät till Juryn för Stålbyggnadspriset

Namn	Titel	Organisation/företag	Antal jurytillfällen	Ålder

- Jag vill vara anonym
 Nej, jag behöver inte vara

1. Nydanande konstruktion

Stålpriser ges till nydanande konstruktioner/utföranden.

Hur definierar du nydanande? Skall ett nydanande arbete främst representera vår egen tid, eller skall ett nydanande arbete var lika viktigt för framtida generationer av brukare och producenter.

Svar:

2. Formspråk/stil

Hur definierar och resonerar juryn kring begrepp som stil eller formspråk i samband med bedömningen av kandidater? Finns det någon speciell stil eller formspråk i de projekt som tilldelas stålpriset? Hur skulle du vilja beskrivna pristagarnas arkitektur?

Svar:

3. Urval

Hur väljer ni ut vilka av alla anmälda/nominerande objekt som går till slutbedömning? Hur många objekt brukar slutbedömas.

Svar:

4. Bedömningskriterier

Vilka kriterier brukar juryn lägga till grund för bedömningen (värdering och rangordning) av nominerade kandidater?

Svar:

5. Kvaliteter

Vilka kvaliteter hos nominerade stålbyggnadsprojekt ses som särskilt viktiga när prisvinnare skall utses? Vilken typ av fördelar brukar lyftas fram i slutbedömningen?

Svar:

6. Val av vinnare

Hur utses pristagare? Brukar det vara lätt eller svårt att bland nominerade stålbyggnadsprojekt peka ut en vinnare? Hur många gånger behöver juryn träffas för att kunna välja pristagare?

Svar:

Enkät till Juryn för Byggkeramikpriset

Namn	Titel	Organisation/företag	Antal jurytillfällen	Ålder

Jag vill vara anonym

Nej, jag behöver inte vara

1. Nyskapande arbete

Byggkeramikpriset ges till nyskapande arbete/utförande.

Hur definieras nyskapande? Skall ett nyskapande arbete främst representera vår egen tid, eller skall ett nyskapande arbete var lika viktigt för framtida generationer av brukare och producenter. Förklara ditt svar.

2. Formspråk/stil

Hur definierar och resonerar juryn kring begrepp som stil eller formspråk i samband med bedömningen av kandidater? Finns det någon speciell stil eller formspråk i de projekt som tilldelas stålpriset? Hur skulle du vilja beskrivna pristagarnas arkitektur?

Svar:

3. Urval

Hur väljer ni ut vilka av alla anmälda/nominerande objekt som går till slutbedömning? Hur många objekt brukar slutbedömas.

Svar:

4. Bedömningskriterier

Vilka kriterier brukar juryn lägga till grund för bedömningen (värdering och rangordning) av nominerade kandidater?

Svar:

5. Kvaliteter

Vilka kvaliteter hos nominerade byggkeramikarbeten ses som särskilt viktiga när prisvinnare skall utses? Vilken typ av fördelas brukar lyftas fram i slutbedömningen?

Svar:

6. Val av vinnare

Hur utses pristagare? Brukar det vara lätt eller svårt att bland nominerade byggkeramikarbeten att peka ut en vinnare? Hur många gånger behöver juryn träffas för att kunna välja pristagare?

Svar:

Enkät till Juryledamot för Glaspriset

Namn	Titel	Organisation/företag	Antal jurytillfällen	Ålder

Jag vill vara anonym

Nej, jag behöver inte vara

1. Innovation

Glaspriset ges till ett innovativt arbete/utförande.

Hur definieras innovativt? Skall ett innovativt arbete främst representera vår egen tid, eller skall ett innovativt arbete var lika viktigt för framtida generationer av brukare och producenter. Förklara ditt svar.

2. Formspråk/stil

Hur definierar och resonerar juryn kring begrepp som stil eller formspråk i samband med bedömningen av kandidater? Finns det någon speciell stil eller formspråk i de projekt som tilldelas stålpriset? Hur skulle du vilja beskrivna pristagarnas arkitektur?

Svar:

3. Urval

Hur väljer ni ut vilka av alla anmälda/nominerande objekt som går till slutbedömning? Hur många objekt brukar slutbedömas.

Svar:

4. Bedömningskriterier

Vilka kriterier brukar juryn lägga till grund för bedömningen (värdering och rangordning) av nominerade kandidater?

Svar:

5. Kvaliteter

Vilka kvaliteter hos nominerade glasarbeten ses som särskilt viktiga när prisvinnare skall utses? Vilken typ av fördelas brukar lyftas fram i slutbedömningen?

Svar:

6. Val av vinnare

Hur utses pristagare? Brukar det vara lätt eller svårt att bland nominerade glasbeten att peka ut en vinnare? Hur många gånger behöver juryn träffas för att kunna välja pristagare?

Svar: